

MODERN, POSTMODERN VE POSTBÜROKRATİK KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI

Hamza ATEŞ¹

A. Muhammet BANAZIL²

Öz

Aydınlanma çabası olarak nitelendirilebilecek olan modernizm olgusu kendini birçok alanda hissettirdiği gibi Kamu Yönetimi alanında da hissettirmiştir. Bu kapsamda modernizm, doğa ve sosyal bilimler alanında nesnelliğe dayanırken kamu yönetimi anlayışında ise; bürokratik ilkelerin standardizasyonuna ve bütünlüğüne dayanmıştır. Modernizmin, Geleneksel Kamu Yönetimi (GKY) anlayışının benimsediği savları içerisinde ihtiva etmesi bu kavramı sorgulatmaya başlamıştır. Öyle ki, başta Batılı devletler olmak üzere, tüm dünya genelinde kamu yönetimleri önemli bir değişim sürecine girmişlerdir. Modernizm hareketine tepki olarak ortaya çıkan Postmodern kamu yönetimi kavramı, kamu yönetimindeki bürokratik engelleri ortadan kaldırmayı, esnekliği artırmayı ve modernizmin savunmuş olduğu akılcılık, nesnellik gibi kavramları sorgulamayı amaçlamıştır. Modernizm ve Postmodernizm kavramlarında yaşanan gelişmeler bürokrasiyi de etkisi altına almış, bürokrasinin aşılması için postbürokratik yaklaşıma doğru bir yönelim söz konusu olmuştur. Bu çalışmanın amacı; modernizm, postmodernizm ve postbürokrasi kavramlarını yönetsel çerçevede ele alarak açıklamaktır. Bu kapsamda çalışmada, konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca çalışmada, modern, postmodern ve postbürokratik kamu yönetimi yaklaşımları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Postbürokrasi, Modernizm, Postmodernizm ve Postbürokratik Kamu Yönetimi Yaklaşımları.

MODERN, POSTMODERN AND POSTBUREAUCRATIC PUBLIC ADMINISTRATION APPROACHES

Abstract

The phenomenon of modernism, which can be described as an effort of enlightenment, made itself felt in many areas and felt in the field of Public Administration. In this context, while modernism is based on objectivity in the field of natural and social sciences, in the understanding of public administration; it was based on the standardization and integrity of bureaucratic principles. The inclusion of modernism within the arguments adopted by the Traditional Public Administration (TPA), caused the concept of modernism to be questioned. Thus, public administrations, especially in the Western countries, have entered a significant process of change all over the world. The concept of postmodern public administration, which emerged in response to the movement of modernism, aimed at eliminating bureaucratic obstacles in public administration, increasing flexibility and questioning concepts such as rationality and objectivity advocated by modernism. The developments in the concepts of modernism and postmodernism have also affected the bureaucracy, there has been a tendency towards a post-bureaucratic approach to overcome bureaucracy. The purpose of this study is; to explain the concepts of modernism, postmodernism and postbureaucratic managerial framework. In this context, a literature review on the subject is presented. What's more, modern, postmodern and postbureaucratic public administration approaches are contrasted and compared.

Keywords: Modernism, Postmodernism, Postbureaucracy, Modernism, Postmodernism and Postbureaucratic Public Administration Approaches

¹ Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, hamza.ates@medeniyet.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, a.muhammetbnzl@gmail.com

GİRİŞ

Küreselleşme rüzgârlarının yansımaları olarak, özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru, bütün dünyada gerek sanat ve sosyal alanda gerekse ekonomi ve siyaset alanında pek çok değişim yaşanmıştır. Bu değişimlere bağlı olarak kamu yönetimleri de etkilenmiştir. Fordist ve Weberyan bürokrasi anlayışı tarafından şekillenen modern yapılanmalar yerini daha çok yönetişimci, esnek, desantirile edilmiş yeni kamu yönetimi anlayışı ilkelerini benimseyen postmodern yönetim anlayışına bırakmıştır.

Akılcılık ve aydınlanma anlayışını esas alan modernizm anlayışına alternatif olarak bu yaklaşımları eleştiren ve tepki gösteren postmodernizm anlayışı ortaya çıkmıştır. Modernizm ile bir hesaplaşma olan Postmodernizm, bu yönünden dolayı modernizm ile iç içe geçmiş durumdadır. Modernizm ve Postmodernizme ilişkin yaşanan gelişmelere bağlı olarak kamu yönetiminde yeni anlayışlarının benimsenmesi gerekliliği de kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda bürokrasinin katılıklarının aşılması amacıyla postbürokratik paradigma doğmuştur. Çalışma; modernizm, postmodernizm ve postbürokratik kavramları açıklanarak, kamu yönetimi yaklaşımları çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada, modern, postmodern ve postbürokracykamu yönetimi yaklaşımları irdelenmiş ve karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

1. MODERNİZM KAVRAMI, MODERN TOPLUM VE MODERNLEŞME

Etimolojik olarak *modern* sözcüğü, Latince “modernus” sözcüğünden evrilerek günümüze gelmiştir. Modern sözcüğünün Fransızcadaki karşılığı ise “şimdiki zamana ait olmak ”tır. Günümüzdeki anlamıyla modernizm; dünyayı yeniden yorumlamayı, insan özgürlüğü ve bağımsızlığını, refah yaşam biçimini açıklamak için kullanılmaktadır (Yıldırım, 2010: 703). Modern sözcüğünün anlamları çeşitlilik göstermesine rağmen en genel tanımıyla modernizm veya modernlik; eski olandan yeni olana doğru bir geçişin sonucu olarak tanımlanabilir (Habermas, 1994: 31-32). Yapılan çeşitli tanımlarda da görüldüğü üzere modernizmin dinamiklerini değişim ve dönüşüm oluşturmaktadır.

Modernizmin temel parametrelerini genel itibariyle kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji ve ulus devleti oluşturmaktadır. Bilim, bilgi, değerler ve inançlar, ortak insani değerler, kesin doğrular ve evrensel gerçeklikler modernizmi tasvir etmektedir (Harvey, 2003: 25). Şüphesiz toplumsal modernleşme, siyasal ve ekonomik gelişmenin uzantısı haline gelmiştir (Çam, 1995: 224). Genel olarak bakıldığında modern dönemde meydana gelen değişim ve dönüşümleri dört grup halinde belirtmek mümkündür (Ateş, 2003: 391):

- i) Kapitalist ekonominin küresel boyutlara erişmesi ve sanayi devriminin ardından, bu döneme ait olan sınıflı toplumsal şekillenmelerin gittikçe gelişmesi ve oturması,
- ii) İnsanların günlük yaşamlarının gün geçtikçe daha rasyonel bir hal alması,
- iii) Oldukça merkezîyetçi, adem-i merkezîyetçilikten uzak olan devlet aygıtının bürokratik kurumlarının yapılanması ve yaygınlaşması,
- iv) Bilimsel ve teknik alanlarda yaşanan gelişmelerin sonucuna bağlı olarak, etkilerinin küresel ölçekte ivme kazanması ve genişlemesi.

Yaşanan bu gelişmelerle beraber modernleşme sürecine geçilmiştir. Böylelikle insanlık, modernite denilen yeni bir yaşam tarzı ve modernizm olarak gelişen bir dünya kültürünü inşa etmeye yönelmiştir. Zira hayat alanları artık farklılıklardan meydana gelerek, insan ilişkilerinde ve kurumsal yapıların yönlendirilmesinde “akıl” tek rehber olma özelliğine sahip olmuştur (Sarıbay, 1999: 46).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın kapanmasından sonraki dönemlerde, modernizm sürecinin siyasal yönlerine ilişkin yapılan çalışmalarda artışlar olmuştur. Modernleşme ve sanayileşme yönündeki ilerlemeler, psikolojik ve ekonomik özelliklere dayanarak ele alınmış ve farklı kültüre, etnisitelere sahip bireylerin nasıl bir arada yaşayabileceği araştırılmıştır. Bu yapısal,

kültürel ve zihinsel değişikliklerin yasal oluşum ve hareketlere de etkide bulunması beklenebilir görünmektedir (Ateş, 2003: 392).

Woodrow Wilson tarafından 1887 senesinde kaleme alınan “Yönetimin İncelenmesi” adlı makalesiyle beraber, modern kamu yönetimi paradigması, bir taraftan siyaset ile diğer taraftan politika yapıcılarının yönetilmesi ile icra edilen teknik bir devlet mekanizması olarak, bir örgüt kuramı çerçevesine yerleştirilmiştir (Şaylan, 2012: 614). Bu örgüt kuramına Weber, “ideal tip bürokrasi” adı vermiştir. Bu model, detaylı yazılı kurallara dayanan ve biçimselliğin ön planda olduğu, gayri şahsılıktan uzak, katı hiyerarşiyi ve kariyeri esas alan ve merkezîyetçi özellikler barındırmaktadır. Modelin içeriğine bakıldığında; devletin kamusal nitelikteki mal ve hizmetlerin üretilmesi ve sunulmasında, kendi örgütleri aracılığıyla doğrudan üstlenilmesini vesiyaset-idare ayrımının yapıp, sınırlarının belirlenmesi gerektiği fikri hâkimdir (Eryılmaz, 2013: 44-47).

Genel itibarıyla Modernizm ve kamu yönetimi arasındaki ilişkiyi üç başlık altında toplamak mümkündür (Yıldırım, 2010: 706-709);

- Olguculuk (Pozitivizm) ve Bilimsel Yönetim
- Nesnellik ve En İyi Tek Yol Anlayışı
- Belirlenmişlik ve Süreç Odaklılık

2. POSTMODERNİZM KAVRAMI VE POSTMODERN KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMI

Postmodern kelimesi ilk kez 1989 senesinde Hummel ve 1989 senesinde Dennard tarafından kullanılmıştır. Postmodernizm kavramı ise ilk olarak Arnold Toynbee tarafından kaleme alınan ve 1939’da yayınlanan “*A Study of History*” adlı eserinde kullanılmıştır. Toynbee, modern dönemin 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar süregeldiğini ve I. Dünya Savaşı ile sona erdiğini belirtmiştir. Bundan sonraki dönemi ise postmodern bir devrin olduğunu öne sürmektedir. Postmodern çağın en belirgin özelliği, büyük savaşların, devrimlerin ve karmaşaların ortaya çıkmış olmasıdır. Bu karmaşa aynı zamanda bir kültürel çöküşü de ifade etmektedir (Toynbee, 1978: 5). Jean François Lyotard tarafından 1994 yılında yazılan “*Postmodern Toplum*” başlıklı kitabı ise postmodern literatür alanında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Aslan ve Yılmaz, 2001: 102). Postmodernizme yönelik yapılan birçok tanım olmasından dolayı, kesin ve net olarak bir tanımının yapılması neredeyse mümkün değildir. Postmodernizm kavramına getirilen belli başlı tanımlamalar irdelendiğinde (Ateş, 2003: 392); F. Jameson; “geç kapitalizmin mantığı”, A. Huyssen; “neo-modernizm”, Marc Argue; “üst modernizm”, E. Gellner; “görecelik”, Guy Debord; “gösteri toplumu” olarak açıklamışlardır.

Modernizmin görüşlerine karşı eleştiri getiren bu akımın temelinde; modernizmin getirmiş olduğu akılçılık, maddecilik, telkin, teslimiyet, insanı kendi himayesi altına alıp köleleştiren ve metalaştıran teknolojiye ve bilime karşı tepki gösterme mantığı yatmaktadır. İhab Hassan (1985, 123-124); genel kabulleri yıkmaya gayesindeki postmodernizmle, modernizm arasındaki farkları; “*postmodernizmde romantizm yerine parafizik, birleştiricilik yerine ayırıcılık, amaç yerine oyun, tasarım yerine rastlantı, bütünselleştirme yerine yapıbozum, bütünlüğün yerine parçalanma, büyük anlatıların yerine küçük anlatı, metafizik yerine ironi, nesnellüğün yerine sübjektiflik ve belirlenmişlik yerine belirsizlik geçer*” şeklinde ifade etmiştir. Postmodernizm hem tarihsel bir döneme atıfta bulunan hem de kendine özgü özellikleri olan bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere postmodernizme ilişkin, bütünlüğü esas almayan, parçalı ve parçalanmış bir yapıyı sembolize ettiğinden dolayı eleştiriler getirilmiştir. Bu eleştirilerden yola çıkarak postmodernizmin genel özelliklerini belirtmek mümkün olacaktır. Postmodernist akımın başlıca özellikleri şunlardır (Özsevgeç, 2017: 137-138):

- Bütünleşmenin yerine parçalanmışlık,
- Kurallara ve otoritelere karşı çıkış,
- Özne’nin (ben’in) yitirilmesi,
- Geleneksel olarak kabul görmüş genel kanılara karşı ironi,

- Merkezsizleşme,
- Geçmişini tamamen terk etmemek, gelecek için onu bir köprü olarak kullanmak,
- Evrensel ve milli kültürden ziyade “çoğulcu kültür” anlayışı benimsenir,
- Dine ilişkin olarak pozitif bir tutum söz konusudur,
- Modernizm ve onun sahip olduğu değerlere karşı şüpheci ve sorgulayıcı bir tavır bulunmaktadır.

Tablo 1. Modernizm – Postmodernizm Arasındaki Farklar

ETKİ ALANLARI	MODERNİZM	POSTMODERNİZM
Yaşandığı Dönem	1750'ler, 1890-1945	II. Dünya Savaşı Sonrası
Kültür	Alt-Üst Kültür Ayrımı	Popüler Kültür
Müzik ve Tiyatro	Beethoven, Mozart	Evrensel Müzikler
Bilim	Gözlem ve Bilimsel Rasyonalizm	Kuantum Fiziği
Sanat	Kübizm ve İzlenimcilik	Montaj ve Pastiş
Siyaset	Makro siyaset ve merkezileşmiş siyasi parti	Mikro Siyaset, Geç Kapitalizm
Genel Hitabet	Tek tip bir dünya akımı, tutarlı, Silsile	Gelecek belirsiz ve Eklektisizm
Mimari	Biçimselcilik	Tarihsel Reformlar
Sembolizm	Kötü İmparatorluk, Dünya Komünizmi	Anlama bağlı olarak çıkartılan semboller
Edebiyat	Roman	Popüler kültür ve T.V.
Ekonomi/İktisat	Fordizm (Kitle Üretimi)	Postfordizm (Küresel Yerellik)

Kaynak: (www.geneseo.edu.,2009).

Postmodernistler, bürokratik organizasyona ve onun çevresinde gelişen rasyonel süreçlere eleştirel bir yaklaşım getirmiştir. Postmodern kamu yönetiminin dayanmış olduğu argüman, bürokratik sistem anlayışını, vatandaşa dönük demokratik çıktılara yönelmeyi ifade etmeye çalışmak olmuştur (Fox ve Millar, 1995: 45). Postmodernistler, teknik alanda yaşanan değişimlerin, tek başına, bürokrasinin hantal, katı ve sakat yapısını düzeltmede başarısız olunacağını savunmaktadır (Demirel, 2014: 174). Yani postmodern kurumlar, makine-makine ilişkisine dayanan yapının yerine insan-insan ilişkisine dayanan dönüşümü sağlamalıdır (Murphy, 2000: 134).

Postmodernizm ve postmodern yönetim anlayışı, modern teorinin günümüz toplumlarının ihtiyaçlarına tam olarak karşılık verememesinden dolayı ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda modernizm, batılı olmayan toplumların siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan seviyelerini yükseltmesi bir kenara, onları batı kültürüne ve piyasasına daha da bağımlı hale getirmekten öteye gidememiştir. Bu bağlamda postmodern görüş, modern toplumun kesin olarak demokratik toplum olmadığını savunarak modernizm akımını reddetmiştir. Postmodern yaklaşıma göre; batılı olmayan toplumlar, kendi demokrasilerini ve kurumlarını kendileri oluşturmalıdır (Aydın, 1997: 19). Bu bakımdan postmodern kamu yönetimi anlayışı, kamu yönetiminde bir “paradigma değişimine” gidilmesine neden olmuştur.

Tablo 2. Modern ve Postmodern Kamu Yönetimi Anlayışlarının Karşılaştırılması

KAMU YÖNETİMİ	MODERN K.Y. YAKLAŞIMI	POSTMODERN K.Y. YAKLAŞIMI
Kurumlar/Yapılar	Katı Bürokratik Yapı, Hiyerarşi ve Güçlü Merkeziyetçilik	Dar Merkez, Geniş-Yatay Çevre, Yerelleşme
İşleyiş/Sistemler	Merkezi Kontrol, Kontrol Dayalı Hedefler, Ayrıntılı Denetim, Kontrol Merkezi	Desantralize Kontrol, Performans Hedefleri, Fiyatlandırma Merkezleri ve İç Pazarlar, Performans Denetimi, Karşılıklı Gözlem
Kadrolama	Sabit-Sürekli ve Geniş Personel Kadrosu, Merkezileşmiş Pazarlık, Tepedeki Kişileri Eğitme,	Az Sayıda Uzman Personel Esneklik, Geniş Çevre, Yerelleşmiş Pazarlık, Herkesi Eğitme
Yönetim Anlayışı	Otoriter ve Merkezi, Yasal ve Finansal Güvenilirlik, Profesyonellik, Hizmet Dağılımında Nicelik, Yönetimde Erkeklerle öncelik, Personele Sürekli Direktiflerde Bulunma	Esnek Yönetim/Katılımcı, Fayda-Maliyet Analizi Müşteri/Hemşeri Talepleri, Hizmet Dağılımında Nitelik, İnsani merkezlik, Personele Vizyon Verme

Kaynak: (İzci ve Akkuş, 2017: 318).

Tablo-1’de modern ve postmodern kamu yönetimi yaklaşımları arasındaki farklılıklarda da belirtildiği üzere modern yönetim anlayışı daha bürokratik, katı ve insan davranışlarını ikinci planda tutarken, postmodern yönetim yaklaşımında ise adem-i merkeziyetçi, uzmanlaşmaya dikkat çeken ve insan unsuru üzerinde durduğu anlaşılmaktadır.

3. POSTBÜROKRASİ KAVRAMI VE POSTBÜROKRATİK KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMI

Postbürokrasi kavramını açıklamadan önce, bürokrasi kavramına değinmek gerekmektedir. Kelime olarak bürokrasi; “Bureau” ile “Cratie” sözcüklerinden türemiştir. Eski Fransızcadaki “la bure (çuha)” ve Yunancadaki “cratie (hâkimiyet-otorite)” anlamlarının harmanlanmasıyla ortaya çıkmıştır (Terzi, 2012: 13). Kabaca burada ifade edilmek istenen anlam; “büroların hâkimiyetidir”. Bürokrasi kavramını ilk olarak dile getiren Fransız iktisatçı –Vincent de Gournay- yazmış olduğu bir mektubunda bürokrasiye ilişkin şu tanımlamada bulunmuştur; “Bureaumanie adında, büyük tahribatlara yol açan bir rahatsızlığımız var. Bazen bir hükümet şekline dönüşebilen bu rahatsızlık, Bureaucratie olarak karşımıza çıkmaktadır” (Aykaç, 1997: 15).

Bürokrasi kavramını ilk olarak ele alan kişi Gournay olsa da, bu kavramı detaylı bir şekilde incelemiş ve analiz etmiş ilk sosyal bilimci Alman Marx Weber’dir. Kamu kuruluşlarını incelerken yukardan aşağı (top-down) ve aşağıdan yukarı (down-top) bir perspektifi benimseyen Weber, kamu örgütlerinde bir takım olumsuzluklarının olduğunu saptamıştır. Bürokrasinin bu olumsuz yanlarını ise şu şekilde sıralamıştır (Wilson, 1996: 11);

- Bürokratik örgüt mekanizmasının ulaşmak isteği amaç ile bu örgütlerde çalışanların amaçları arasında çatışma söz konusu olduğundan dolayı bu durum bürokrasinin hantallaşmasına ve verimsiz bir şekilde işlemesine yol açmaktadır,
- Bürokratik yapılanma içerisinde inovasyon ve teknolojiye karşı çalışanlar tarafından bir direnç vardır,

- Astlık-üstlük (hiyerarşik) yapılanmanın fazla olmasından dolayı aşırı denetimin olması ve buna bağlı olarak kırtasiyeciliğin artmasına yol açmaktadır,
- Çalışanların her sorunun kaynağını sisteme bağlaması, çalışanları sorumluluk almaktan caydırmaktadır,
- Tüm bu unsurlar neticesinde bürokrasi, kamusal ihtiyaçları karşılama noktasında yavaş ve yetersiz kalmaktadır.

Bürokrasi kavramına ilişkin olarak genel çerçeve belirtildikten sonra postbürokrasi kavramının açıklanmasına geçilebilir. Postbürokrasi, bürokrasinin ilkelerinden hareket ederek, resmi hiyerarşik seviyelerinin minimize edilmesiyle örgütlerin daha yatay-düz hale getirilmesi, kurallara itaat etmekten ziyade esnekliğin ön plana çıkartılması, dikey kariyerden ziyade yatay kariyerin esas alınması ve hem örgüt içerisinde hem de örgütler arasında sınırların esnetilmesi şeklinde belirtmek mümkündür (Ateş, 2003: 86). Postbürokrasi anlayışıyla klasik bürokrasi anlayışının katı ilkeleri yumuşatılmaya çalışılmıştır (Çelik, 2015: 143).

Postbürokratik yönetim anlayışını savunanlar, onu yeni örgütsel modelleri, gelişen ve değişen şartlara göre üretim ve yönetim sistemlerini reforme etmek amacıyla yola çıkmışlardır. Özellikle 17. ve 18. yy'lerde Batı Avrupa'da meydana gelen Aydınlanma Hareketinin etkileri günümüze kadar kendisini hissettirmektedir. Bundan dolayı günümüzde, bilgi devrimi sonrası süreç yaşanmaktadır. "Üçüncü Dalga Değişim" olarak nitelendirilebilecek bu dönem, örgütlerin yatay bütünleşmesini ve içe kapalı mekanik bir görünümünden uzak, çevreye karşı duyarlı ve iletişim halinde olan yeni biçimlenmelerin ortaya çıkmasıyla kendisini göstermektedir (Tüz, 2001: 1). Ayrıca kapitalist gelişmeyle beraber günümüzdeki örgütlerin öğrenen, şebeke ve sanal örgütler gibi modelleri içermesi gerekmektedir. Ateş (2003, 91)'e göre ise; bu örgüt modellerinin ana temaları şu şekilde olmalıdır;

- Globalleşen dünyanın getirisi olarak yükselen rekabet şartlarına örgütlerin ayak uydurabilmesi için çevresel değişimlere karşı açık olmalıdır,
- Örgütsel modeller değişime giderek daha esnek bir yapıya bürünmelidir,
- Müşteri memnuniyetinin sağlanması, işleri kolaylaştırıcı sürdürülebilir metotların kullanılması gerekmektedir,
- Karmaşık bir yapı sergileyen ilişkilerin düzenlenebilmesi adına, örgüt içi ve örgütler arası hizmet ilişkilerinin artırılması gerektiği ve
- Kamu-Özel sektör arasındaki farklılıkların giderilmesi üzerinde durulmalıdır.

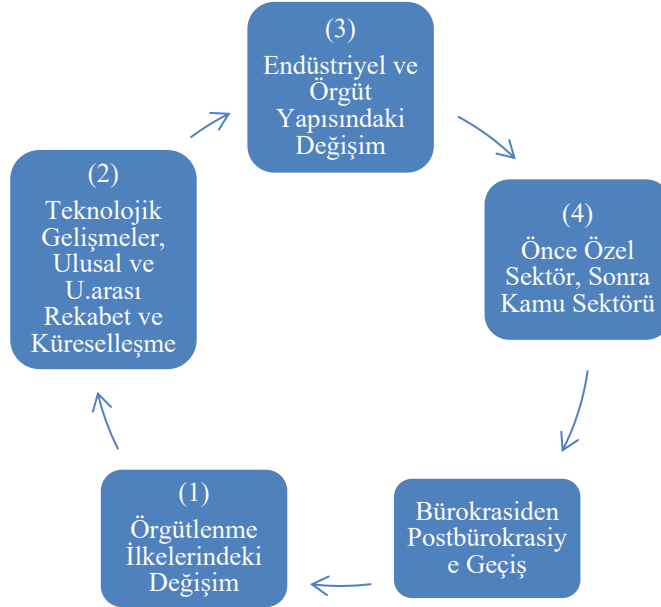
Postbürokratik yönetim anlayışının taşınması gereken özelliklerin yukarıda belirtildiği gibi olması gerektiği üzerine bir fikir birliğinden söz etmek yanlış olmayacaktır. Ancak bu ilkelerin hangilerinin benimsendiği ya da hangilerinin benimsenecek olacağı konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır (Ralston ve Thomason, 1997). Bu bağlamda postbürokrasi modelinin tanımlanmış olduğu yeni yönetim yaklaşımının taşınması gereken genel özellikleri şu şekilde belirtilebilir (Şat, 2009: 99);

- Weber'in kendi bürokrasi tipolojisinde belirttiği gibi değişimlere karşılık veremeyen bir örgüt yapısının yerine, değişimlere karşı direnç göstermeyen ve yenilikleri kucaklayabilen bir örgüt,
- Piyasa etkinliğindeki rolü minimum olan ve hakem rolündeki bir devlet,
- Bürokrasi ve Siyasetin birbirlerine karşı hesapçı değil, sorunların çözümünde ve kamu yönetimi sürecinde paydaşçı olmaları,
- Devlet rasyonel davranış sergileyerek, piyasadaki başarılı uygulamaları kendi bünyesine transfer etmelidir.

Postbürokrasiye ilişkin olarak yukarıda anlatılan düşünceler doğrultusunda Postbürokrasi kendisine özgü bir yönetim biçimi oluşturmuştur. Bu bağlamda postbürokrasi yaklaşımı, Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışını da beraberinde getirmiştir. Özellikle ABD'de Al Gore'nin öncülüğünde

başlatılan “Devletin Yeniden İnşası” hareketiyle beraber devletin de anonim bir şirket gibi yönetilmesi ve postbürokratik ilkelerin yönetim aygıtının içerisine yerleştirilmesi gerektiği vurgusuyla kamu örgütlerinde, postbürokratik tipin öne sürdüğü benzer birimler inşa edilmeye başlanmıştır (Thompson ve Riccucci, 1998: 232).

Şekil 1. Bürokrasiden Post Bürokrasiye Geçiş Evreleri

Bürokratik ve postbürokratik yönetim yaklaşımlarına değindikten sonra, her iki modelin desteklediği paradigmaları tablo halinde kıyaslayarak gösterilmesi, iki yaklaşım arasındaki ilişkinin ve farklılıkların ortaya koyulmasında kolaylık sağlayacaktır.

Tablo 3. Bürokratik ve Postbürokratik Yönetim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

BÜROKRATİK YAKLAŞIM	POSTBÜROKRATİK YAKLAŞIM
Kamu yararı vardır.	Vatandaşların değer verdiği sonuçlar üzerinde durulur.
Yazılı kurallar esastır.	Yazılı kurallara uygunluğun yanı sıra üretime verilen öncelik
Verimlilik ön planda	Nitelik ve Değer ön planda
Otorite ve Görev Yapısının tanımlanması	Hizmet, Amaç, Müşteri ve Sonuçların belirlenmesi
Sorumluluğun dayatılması	Sorumluluğun üstlenilmesinde engellerin kaldırılması
Toplu halde hareket	İnisiyatif tanınması
Kural ve Prosedürleri izleme	Problemlerin çözülmesi ve Süreçleri İyileştirme
Süreklilik arz eden süreç analizleri ve iyileştirilmesi	Problemlerin saptanması ve çözülmesi

Yönetmel Kurumların İşletilmesi	Müşteri zevk ve tercihlerinin analiz edilmesi ve ölçülmesi
Sonuçların Analizi ve Ölçümü	Feedback (geri bildirim) artırılması
Kontrol	Normlara Bağlılığın Kazandırılması
Maliyetleri kabul etmeme ve bahane üretme	Değerin üretilmesi
Monopolcülük	Rekabetçilik
Kurallara ve Sürece ön planda tutma	Performansa dayalılığı ön planda tutma
Sert hiyerarşi	Sözleşme ekseniyeti
Dar merkezi yönetim	Yetki Devri
Önceden belirlenmiş ve detaylı planlara göre yönetim	Esnek ve İhtiyaçların karşılanmasına dönük yönetim
Maliyet Kontrolü	Kalite Kontrolü

Kaynak: (Barzelay, 1992: 118 ve Oral, 2002: 17).

SONUÇ

Günümüz dünyasında insan faktörü ön plana çıkmaktadır. İçinde bulunulan veya yakın zamanı anlatmaya çalışan modernizmin temel argümanları; birey, akıl ve diyalektik üzerine oturtulmuştur. Modernizm hareketiyle beraber, birey ve birey aklına değer veren yeni bir sosyal düzen inşa edilmiştir. Geleneksel olarak kamu yönetimi, modernizmin idari anlamdaki yansıması olmuştur. Bu kapsamda bürokrasiler, modernist hareketlerin yapıldığı idari yerler konumundadır. Fakat çağımızda bilgi üreten ve üretilen bilgiyi hızlı bir şekilde tüketen bir toplumun olmasından dolayı bu yaklaşımın prestij kaybettiğini öne sürmek mümkündür.

Postmodernizm, modernizmin temel olarak benimsediği değerlere karşı bir tepki niteliğinde ortaya çıkmıştır. Postmodernizm, modernizmin ilkelerini her ne kadar derinden sarsmış olsa da, evrensel olarak kabul gören bir formülasyonda bulunamamıştır. Ancak postmodern yaklaşım ile kamu yönetimi açısından, bürokratik yönetim modelinin ve modern düşünüş anlayışının eleştirilmesine yol açmıştır. Postmodern yaklaşım, modernizmin olgucu (pozitivist) ve rasyonel bakış açısını yererek, bütünleştirici bir yaklaşımdan ziyade parçalanmış ve bölünmüş bir yapıyı ön plana çıkartmıştır. Öyle ki, Geleneksel Kamu Yönetim anlayışının benimsediği sert hiyerarşi ve bireyciliğe vurgu yapan kavramlar yerini, postmodern yaklaşım ile hiyerarşinin azaltıldığı ve yönetişimci bir anlayışa bırakmıştır.

Bürokrasi olgusu ise devletlerin ve kurumlarının var olduğu günden bu yana süre gelen çok köklü bir geçmişe sahiptir. Bu olgunun temel çerçevesi Marx Weber tarafından çizilmiş olsa da, ondan sonraki birçok sosyal bilimci bu olgunun açıklanmasında birçok katkı sağlamıştır. Devlet yönetimi ve bürokrasinin iç içe geçmiş olmasından dolayı, postmodernist düşünce tasavvurunun da etkisi ile bürokrasi kavramı postbürokrasi olarak evrilmiştir. Böylelikle bürokratik işleyişe dayanan kamu yönetiminin engellerini kaldırma noktasında önemli adımlar atıldığı söylenebilir. Bu ilkelerin, tüm dünyada aynı ölçüde içselleştirileceği konusu ise tartışmaya açıktır. Ancak, postbürokratik yönetim yaklaşımının öne sürmüş olduğu prensiplerin, kamu yapılanmasında daha etkin, verimli ve nitelikli bir oluşumun ortaya çıkartabileceği yadsınamaz bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Seyfettin & Yılmaz, Abdullah (2001), “Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm”, *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, Cilt: 2, Sayı, 2, ss. 93-108.
- Ateş, Hamza (2003), “Postbürokratik Kamu Yönetimi”, (Ed, Asım Balcı, Namık Kemal Öztürk, Ahmet Nohutçu ve Bayram Coşkun), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss. 85-108.
- Ateş, Hamza (2003), “Postmodern Toplum, Devlet ve Kamu Yönetimi”, (Ed, Asım Balcı, Namık Kemal Öztürk, Ahmet Nohutçu ve Bayram Coşkun), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss. 389-417.
- Aydın, Ahmet Hamdi (1997), “21. Yüzyıla Doğru Türk Polisinin Organizasyon Yapısı ve Yönetim Sisteminde Postmodern Değişim”, *TODAİE*, Ankara.
- Aykaç, Burhan (1997), “Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler”, *Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası*, Ankara.
- Barzelay, Michael (1992), “Breaking Through Bureaucracy”, *University of California Press*, Berkeley.
- Çam, Esat (1995), “Siyaset Bilimine Giriş”, *İstanbul: Der Yayınları*.
- Çelik, Nuriye (2015), “Postbürokratik Kamu Yönetimi ve Demokrasi”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 135-152.
- Demirel, Demokaan (2014), “Modernizmden Postmodernizme Kamu Yönetimi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, ss. 169-178.
- Eryılmaz, Bilâl (2013), “Kamu Yönetimi”, (Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Baskı), *Umuttepe Yayınları*, Kocaeli.
- Fox, Charles & Hugh Miller (1995), “Postmodern Public Administration: Toward Discourse”, *London, Sage Publications*.
- Habermas, Jürgen (1994), “Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje”, *Necmi Zekâ (Ed.), Postmodernizm*, (Çev. Güleğül Naliş, Dumrul Sabuncuoğlu ve Deniz Erksan), *Kıyı Yayınları*, İstanbul, ss.31-44.
- Harvey, David (2003), “Postmodernliğin Durumu”, (Çev: Sungur Savran), *Metis Yayınları*, İstanbul.
- Hassan, Ihab (1985), “The Culture of Postmodernism”, *Theory, Culture and Society*, Sayı: 123- 124. ss.119- 131.
- Murphy, W. John (2000), “Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri”, (Çev. Hüsamettin Arslan), *İkinci Baskı*, *Paradigma Yayınları*, İstanbul.
- İzci, Alevok Naciye & Akkuş, Baran (2017), “Modernizm, Postmodernizm ve Türkiye’de Kamu Yönetiminde Uygulamaları”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 6, ss. 309-324.
- Oral, Bülent (2002), “Postbürokrasi”, *Yayımlanmamış Araştırma Makalesi*, *Kocaeli Üniversitesi*.
- Özsevgenç, Yıldırım (2017), “Postmodernizm Üzerine”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 54, ss. 135-142.
- Ralston, M. Steven & Thomason, W. Ray (1997), “Employment Interviewing and Postbureaucracy”, *Journal of Business & Technical Communication*, Cilt: 11, Sayı: 1.

- Sarıbay, Ali Yaşar (1999), “Postmodernite ve Kültür Olarak İslam”, *Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı: 25, s. 46.
- Şat, Nur (2009), “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı: Weber Bürokrasisinin SonuMu?”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2 Sayı:1, ss. 93-108.
- Şaylan, Gencay (2012), “Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler”, (Edt: Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman), *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, İkinci Basım, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012, ss.607-629.
- Wilson, James (1996), “Bürokrasi: Kamu Kuruluşları Neyi, Niçin Yaparlar”,(Çeviren: S. Yalçındağ vd.), TODAİE Yayınları, Ankara.
- Terzi, Mehmet Akif (2012), “Bürokrasi ve Memur”, Sistem Ofset, Ankara.
- Thompson, J. Frank & Riccucci, M. Norma (1998), “Reinventing Government”, *Annual Review of Political Science*, Sayı: 1, ss. 231-257.
- Toynbee, Arnold (1978), “Tarih Bilinci”, Bateş Yayınları, İstanbul.
- Tüz, Melek (2001), “Yeni Örgüt Modelleri”, *Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 3.
- Yıldırım, Murat (2010), “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 703-719.

İnternet Kaynağı

<https://www.geneseo.edu/>, (Erişim Tarihi: 07.11.2018).